

Naar een klimaat van openheid en veiligheid

Hoe zorg je dat de gemeente een veilige plek is voor iedereen? Maak ook niet-leuke dingen bespreekbaar, bepleit Sophie Bloemert, specialist veilige gemeente.

Een mede-gemeentelid dat zich erg dominant opstelt tijdens een discussie, een pastoraal medewerker die ongevraagd een hand op een knie legt, een predikant die een lied laat zingen dat sommige mensen pijnlijk treft ... Dat soort dingen komt in elke gemeente voor, weet Sophie Bloemert. "Het lijken kleine dingen, maar het is belangrijk om ze bespreekbaar te maken. Dat vormt de basis voor een klimaat waarin gemeenteleden zich veilig voelen. En het zorgt ervoor dat iedereen zich bewust wordt van de eigen rol in het benoemen en voorkomen van grensoverschrijdend gedrag."

Cultuur van openheid

Bloemert - zelf lange tijd gemeentepredikant - was als projectleider betrokken bij de evaluatie van twintig jaar kerkelijk beleid rond seksueel misbruik in de kerk, uitmondend in de rapportage 'Werk aan de schuilplaats!' (november 2019). Als specialist veilige gemeente maakt ze nu in het bijzonder werk van een van de aanbevelingen uit het rapport: het bevorderen van een cultuur van openheid. Bloemert: "Achter die woorden gaat een hele wereld schuil. 'Cultuur' heeft te maken met mensen, met sfeer, met de manier van omgaan met elkaar. En met het gedrag van voortrekkers in de gemeente." Een 'cultuur van openheid' strekt verder dan

het onderwerp seksualiteit en seksueel misbruik, maar dit onderwerp heeft die openheid in het bijzonder nodig. "Seksualiteit is sowieso een beladen onderwerp, en in de kerk vinden we het helemaal lastig hierover te praten. En toch: we moeten ons ervan bewust zijn dat met name pastorale relaties kwetsbaar zijn. De een zit in de afhankelijke, kwetsbare rol; de ander is de professional met hoe dan ook een bepaalde macht. En dan vinden de meeste gesprekken ook nog eens in de thuissituatie plaats. Wees je als gemeente van die kwetsbaarheid bewust. Niemand kan zeggen: bij ons kan er niets misgaan."

Gebedsintenties

Hoewel in steeds meer gemeenten aandacht is voor dit onderwerp, kunnen er nog belangrijke stappen gezet worden, ziet Bloemert. "Dat zit in heel concrete bouwstenen als het aanstellen van vertrouwenspersonen en het opstellen van gedragsregels voor vrijwilligers." Maar een klimaat van openheid en veiligheid komt ook tot uiting in bijvoorbeeld taalgebruik en pastorale toerusting. "Werk met elkaar aan een cultuur waarin ook niet-leuke dingen besproken kunnen worden."

Lees het volledige artikel op protestantsekerk.nl/veilige-gemeente.

“Bewustwording is belangrijk, beleid ook”

“Als zich iets voordoet, dan zijn we voorbereid.” De Protestantse Gemeente Doetinchem zette het onderwerp ‘seksueel misbruik in pastorale relaties’ op de agenda én ondernam vervolgacties.

Het agendapunt kwam voort uit het synodebesluit in november 2019 dat er een regeling komt die het verplicht maakt dat werkers en vrijwilligers in de kerk die met kwetsbare mensen werken, een verklaring omtrent gedrag (VOG) moeten kunnen laten zien. Kerkenraadsvoorzitter Anneke van der Haar: “We wilden erover doorpraten, en waar nodig vervolgstappen nemen. Alleen al het idee dat mensen zich onveilig zouden voelen in een kerk is vreselijk. Bewustwording is belangrijk, en beleid ook. De website van de Protestantse Kerk geeft handreikingen, het was dus niet zo lastig om er een agendapunt van te maken.”

Veilige plaats voor iedereen

Eerst sprak het moderamen erover, en vervolgens kon de kerkenraad zich uitspreken over

het voorstel ‘kerk, veilige plaats voor iedereen’. Daar zaten een aanstellingsbeleid voor vrijwilligers en een gedragscode bij. Ook de gevonden vertrouwenspersonen werden voorgesteld. De gemeente werd ingelicht via kerkblad en website. Het is de bedoeling dat de vertrouwenspersonen jaarlijks verslag uit gaan brengen, een goed moment om het onderwerp op de agenda te zetten, vindt Van der Haar. “We hebben op dit terrein nog geen problemen gehad in de gemeente. Maar als zich iets voordoet, zijn we voorbereid.”

“Vreselijk als mensen zich onveilig zouden voelen in een kerk”

Lees het volledige artikel op protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

“Praat over nabijheid en de grenzen ervan”

De protestantse wijkgemeente Zoetermeer-Noord betrok ook de positie van de ‘werkers’ in de kerk bij de bezinning op ‘veilige gemeente’.

Een stellingenspel* maakte deel uit van een bezinning op het thema ‘seksueel misbruik in pastorale relaties’ in de kerkenraad van de wijkgemeente Zoetermeer-Noord. “Je zag tijdens het gesprek de accenten verschuiven”, zegt Nico de Lange, predikant in deze wijkgemeente. Mensen gaven aan nooit geweten te hebben dat je zo goed moet nadenken over je grenzen, en waar die dan liggen.” De aandacht gaat in zo’n traject terecht naar de kant van de benadeelden, constateert De Lange. “Maar het heeft ook een andere kant, namelijk die van de ambtsdragers of andere vrijwilligers die te maken kunnen krijgen met een beschuldiging van seksueel misbruik. Mijn collega Rein Algera vroeg hier aandacht voor, en dat werd als heel waardevol ervaren.”

Nabijheid

Het is zoeken naar evenwicht, zegt Algera.

“In het pastoraat draait het om nabijheid. Even een hand op iemands schouder kan dan hartverwarmend zijn, maar sommige mensen schrikken ervoor terug.” Andersom kan het ook gebeuren dat gemeenteleden voor wie je je als ambtsdrager verantwoordelijk voelt jouw nabijheid zoeken. “Geef je een knuffel als iemand aangeeft daar behoefte aan te hebben? Waar ligt de grens als de vertrouwdheid groeit?” Praat over nabijheid en de grenzen ervan in de groep of commissie waar je deel van uitmaakt, raadt Algera aan. “Het is goed om te ervaren dat anderen hier ook mee zitten. En de bewustwording neem je mee als je bijvoorbeeld op huisbezoek gaat.”

Lees het volledige artikel op protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

* Het stellingenspel maakt deel uit van een bezinningsprogramma voor de kerkenraad en is te vinden op protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

“Ga vierkant achter slachtoffers staan”

Wat doe je als gemeente, als je te maken hebt met slachtoffers van seksueel misbruik in pastorale relaties? Erkenning is een sleutelwoord, aldus Sophie Bloemert. “Uit gesprekken met mensen die seksueel misbruikt zijn blijkt dat hun verlangen naar erkenning groot is. Niet alleen tijdens de heftige tijd nadat het seksueel misbruik aan het licht is gekomen, maar ook tijdens procedures én daarna.” In de praktijk blijkt die onomwonden erkenning echter niet zo eenvoudig. “Het valt niet mee om expliciet voor een van de ‘partijen’ te kiezen. Toch is dat nodig. Durf open te staan voor het verhaal van het slachtoffer en vierkant achter diegene te gaan staan.” Maak daarbij als gemeente duidelijk wat je wel en niet kunt bieden. Bloemert: “Niet alles wat benadeelden aan erkenning nodig hebben, zal mogelijk zijn. Vaak is het nodig het slachtoffer te begeleiden om ergens anders een nieuwe start te maken.”

Lees het volledige artikel op protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

“Praat erover voordat het zich voordoet”

Praat in de gemeente over seksueel misbruik voordat het zich voordoet, want dan is het crisismanagement. Diederiek van Loo schreef materiaal voor een training. “Mijn doel is dat er wordt nagedacht over macht en grenzen.”

Haar werk als stadsdominee in Amersfoort brengt haar met veel verschillende mensen in contact, binnen en buiten de kerken. Diederiek van Loo volgde de basisopleiding van SMPR, meldpunt seksueel misbruik in de kerk, “om beter te weten wat ik moet zeggen of zwijgen als ik iemand tegenkom die het heeft meegemaakt. De gevolgen zijn nog heftiger dan ik had gedacht. Seksueel misbruik draait de essentie van alles wat je heilig is de nek om: vriendschap, relaties, de gemeente, geloof, hoop en liefde.”

Bewustwording

Het schrijven van materiaal voor een training in de gemeente was Van Loo's eindopdracht van de opleiding bij SMPR. “Ik wil graag wat doen aan bewustwording. Het meest schokkend nog in de opleiding vond ik dat slachtoffers aangaven dat ze minstens zo zeer te lijden hadden door akelige reacties in de gemeente als door het misbruik zelf. Misbruik is geen zaak tussen dader en slachtoffer alleen. De hele gemeente is erbij betrokken en lijdt eronder.”

Ze schreef het materiaal voor beroepskrachten en vrijwilligers in de kerk,

zoals een werkgemeenschap van predikanten of een groep diakenen. “Mijn hoop is dat als de beroepskrachten en de vrijwilligers in de kerk weten wat seksueel misbruik in pastorale relaties is en hoezeer het mensen raakt, zij alerter kunnen zijn op signalen van misbruik, en op het algemene klimaat in de gemeente. En ook dat ze weten wat te doen als het op hun pad komt.”

‘Wie oren heeft ...’

Van Loo gaf het materiaal voor de gemeente de titel ‘Wie oren heeft om te horen, die hore!’ mee. Het geeft een eerste verkenning van seksueel misbruik. Wat wordt er precies mee bedoeld? Het materiaal is niet alleen gericht op kennisoverdracht, maar ook op het delen van de eerste emoties die opkomen; het onderwerp gaat niemand niet in de koude kleren zitten.

“De hele
gemeente
lijdt eronder”

Lees het volledige artikel op protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

Ga voor het materiaal naar stadsdominee.nl.